

Черешнюк О. М.

кандидат економічних наук, доцент кафедри аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

КОНТРОЛЬ У ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМАХ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

У сучасних умовах ускладнення логістичних мереж, підвищення вартості ресурсів, зростання мінливості попиту та посилення ризиків зовнішнього середовища, контрольні механізми набувають визначального значення для мінімізації втрат і забезпечення заданого рівня логістичного сервісу. Актуальність дослідження контролю в логістичних системах зумовлена зростанням ролі логістики як критично важливої складової забезпечення безперервності виробничих і сервісних процесів та стійкості ланцюгів постачання. Недостатня контрольованість операцій транспортування та управління запасами призводить до систематичних відхилень від планових показників, порушення контрактних зобов'язань, збільшення операційних витрат і викривлення облікових даних.

Додаткову актуальність проблематиці надає цифрова трансформація логістики, що супроводжується впровадженням інформаційних систем управління, електронного документообігу, технологій ідентифікації та відстеження. У зв'язку з цим зростає потреба у розробленні ризик-орієнтованих контрольних процедур, що поєднують моніторинг у реальному часі, аналітичні методи виявлення аномалій та системи раннього попередження відхилень на ключових ділянках логістичного процесу [4, с. 44].

Окремий аспект актуальності пов'язаний із підвищеними загрозами втрат і зловживань у логістичних операціях. До таких належать невідповідність фактичних і облікових залишків, маніпуляції з вагою, кількістю та якістю

поставок, несанкціоновані відвантаження, завищення тарифів та подвійне відображення витрат, що негативно впливає на достовірність фінансової звітності, результати управлінського аналізу та рівень комплаєнсу. Відтак контроль у логістичних системах виступає не лише інструментом підвищення ефективності операцій, а й засобом забезпечення надійності інформаційної бази управління та обліку.

Оптимізація управління ланцюгом постачань, на думку Р. О. Мадяр, спрямована на підвищення керованості та економічної ефективності всієї системи руху матеріальних і інформаційних потоків, а саме від планування закупівель до доставки кінцевому споживачу. Передусім, вона дає змогу прискорити цикл планування і водночас розширити горизонт прогнозування, оскільки рішення ухвалюються на основі більш повних, достовірних і своєчасних даних [3, с. 32]. Найперше це стосується інформації про запаси, виробничі можливості, попит, графіки транспортування, ризики зриву поставок. Завдяки цьому компанія швидше реагує на зміни ринку й менше залежить від ретроспективної інформації.

Також контроль логістичних витрат спрямований на зниження сукупних витрат у закупівлях і постачанні. Йдеться не лише про пошук дешевшої ціни, а про вибудову стратегічних відносин з контрагентами і відбір надійних постачальників, оцінювання їхньої спроможності виконувати умови, оптимальний вибір номенклатури та умов закупівель. Важливою складовою є координація взаємодії в режимі близькому до реального часу. Наприклад обмін статусами замовлень, підтвердження відвантаження, зміни графіків, що зменшує ризик простоїв і штрафів та підвищує прозорість процесу.

Інше завдання стосується зменшення виробничих витрат через кращу синхронізацію виробництва з постачанням і збутом. Коли потоки сировини, комплектуючих і готової продукції оптимізовані, підприємство уникає надлишкових переміщень, простоїв обладнання і втрат часу на погодження.

А. В. Левкович стверджує, що для підвищення результативності логістики на підприємстві, доцільно сформувати систему управлінського обліку логістичних витрат на основі сучасних методів калькулювання й аналізу та інтегрувати її з автоматизованими інформаційними рішеннями, які забезпечують оперативний збір і обробку даних [2, с. 153].

Оптимізоване планування дозволяє краще узгоджувати обсяги виробництва та закупівель із фактичним попитом, зменшуючи надлишкові запаси, витрати на зберігання, псування й списання. У цьому контексті широко використовується підхід, коли матеріальні ресурси надходять у потрібній кількості та в потрібний момент, мінімізуючи потребу в великих страхових запасах.

Підвищення якості обслуговування клієнтів, що проявляється у швидшому виконанні замовлень, стабільніших строках доставки, гнучкості під зміни вимог і кращій доступності товарів є важливим фактором впливу на споживачів через організацію контрольних функцій. Чим оперативніший і більш адаптивний процес постачання, тим вищий рівень сервісу, адже клієнт отримує точніші обіцянки щодо термінів, менше стикається з дефіцитом, а компанія краще утримує конкурентні позиції на ринку.

Таким чином, контролю в логістичних системах визначається необхідністю підвищення адаптивності та стійкості ланцюгів постачання, забезпечення прозорості та простежуваності матеріальних потоків, удосконалення ризик-орієнтованих контрольних процедур і підсилення інформаційної підтримки управлінських рішень на основі цифрових даних. Це формує науково-практичний запит на розроблення методичних підходів до організації контролю, визначення релевантних показників і контрольних точок, а також оцінювання результативності контрольних механізмів у різних типах логістичних систем.

Вітчизняні науковці В. Дерій, Л. Кручак та М. Гуменна-Дерій зазначають, що контроль логістичних витрат доцільно організовувати в режимі реального

часу за об'єктами й етапами робіт, виконавцями та логістичними операціями, а саме постачання, транспортування, складування, розподіл і збут), за потреби залучаючи аутсорсингових фахівців для підвищення ефективності та економії ресурсів. Аудит логістичних витрат і ресурсозбереження (внутрішній та зовнішній) дає змогу виявити причини відхилень, визначити відповідальних осіб і забезпечити належне реагування від профілактики зловживань за підтримки законодавчого та державного контролю до заохочення за обґрунтовану економію [1, с. 116].

В умовах ускладнення ланцюгів постачання та цифрової трансформації контроль у логістичних системах стає ключовим інструментом забезпечення стійкості, мінімізації втрат і збереження необхідного рівня сервісу. Ризик-орієнтовані контрольні процедури з моніторингом у реальному часі та аудитом відхилень підвищують прозорість логістичних операцій, знижують витрати й водночас зміцнюють достовірність облікових даних і фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. Дерій В., Кручак Л., Гуменна-Дерій М. Контроль за витратами та економією ресурсів у процесі логістичної діяльності будівельних підприємств: методика, організація. Вісник економіки. 2021. Вип. 1. С. 111-127
2. Левкович А. В. Облік і контроль логістичних витрат у системі управління логістичною діяльністю підприємства [Електронний ресурс] / А. В. Левкович // Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. - 2015. - Вип. 49. - С. 146-155
3. Мадяр Р. О. Контроль логістичної діяльності на підприємствах в умовах глобалізації. Економіка та держава. 2018. № 12. С. 31-34
4. Панасюк В., Кулик Р. Інтеграція штучного інтелекту у систему аудиту України: національні особливості та європейський вектор. Економічний аналіз. 2025. Т. 35, № 3. С. 11-21.

XIV Міжнародна науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
5 грудня 2025 року, м. Тернопіль

5. Черешнюк О. М. Аудит реалізації проектів в умовах публічного адміністрування: сучасні виклики та підходи. Фінанси та облік в умовах глобальної невизначеності та безпекових ризиків: збірн. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. студ. і молод. вчених (м. Тернопіль, 27 трав. 2025 р.). Ч. 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2025. С. 43-45